

BARTA ISTVÁN:
KOSSUTH LAJOS RENDELETEI A BETEGÁPOLÁSRA,
BETEGGONDOZÁSRA

Digitalizálták a Magyar Tudománytörténeti Intézet és a Semmelweis Orvostörténeti
Múzeum, Könyvtár és Levéltár munkatársai, Gazda István vezetésével
Közreműködött: Kapronczay Károly és Szállási Árpád

Budapest, 1848. nov. 19.

Kossuth rendelete a sebesültek ápolásáról és rokkantakról való gondoskodásról¹

Az ország ügyeit kormányzó honvédelmi bizottmány semmit szentebb és semmit egyszersmind kedvesebb kötelességének nem ismer, mint az annyi gonoszság által megtámadott hon szabadságának oltalmában megcsonkult vitézek nyugalmas és gondtalan jövődjéről gondoskodni.

A legmélyebb illetődéssel tapasztalja tehát, hogy a hazának ily érdemes fiai, kik a szabadságérti harczban kapott sebek által munkatehetetlenné váltak, imitt-amott a kórházakból, miután a gyógyítás bevégeztetett, eleresztetvén a nélkül, hogy vagy kellőleg ellátva ide utasíttatnának, vagy irántuk a kormányhoz följelentés tétetnék.

A honvédelmi bizottmány elhatározá a haza védelmében tetemesen megsérült, megcsonkult s további harczy szolgálatra tehetetlen vitézek számára Budapesten oly intézetet alapítani, mellyben azok, kikről valamely polgári hivatal vagy szolgálat nyújtása által gondoskodni nem lehet, nem oly nyomoruságos tengést, mint ekkorig szokásban volt, hanem minden élelmi gondtól ment, becsületes ellátást kapjanak.

A kik megcsonkult karjaik vagy különösen tetemes sérülésök mellett mégis valami hivatalt, vagy szolgálatot viseltetnek, azoknak jövődjük illynemű gondoskodással biztosítani fog.

- - - - -

Budapest, 1848. nov. 21.

Sauer Ignác országos főorvosnak, a beteggondzás jobb megszervezéséről
és a nepotizmus megszüntetéséről²

¹ Forrás: Ered. fogalm. MOL OHB 1848:3285.; Megjelent a Közlöny nov. 21-i számában.

Közlő: Barta István (szerk.): Kossuth Lajos az Országos Honvédelmi Bizottmány élén. Bp., 1952. p. 495. (Kossuth Lajos összes munkái XIII.)

² Forrás: Fogalm. Kossuth kiegészítéseivel. MOL OHB 1848:3360. (Hasonló szövegű utasítás ment a Hadügyminisztériumnak és Sauer Ignác országos főorvosnak. Mellette a hadügyminisztériumhoz küldött szöveg német fordítása.)

Közlő: Barta István (szerk.): Kossuth Lajos az Országos Honvédelmi Bizottmány élén. Bp., 1952. p. 521. (Kossuth Lajos összes munkái XIII.)

A legmélyebb szívfájdalommal, de egyszersmind a legméltóbb bosszankodással értesülök percenként megújuló panaszok, okadatolt jelentések és más több utakon tudomásomra jövő esetek által arról, hogy bár a hadsereg egészségügyi állapotában, betegek ápolásának kielégítő kezelésére már oly szigorú rendeleteket bocsátottam ki, még ma is a hon szabadságáért életüket és vérüket áldozó beteg polgárok ápolásba vétele és gyógyítása körül most is a legbotrányosabb hanyagság, a legféktelenebb lelkiösmeretlenség uralkodik. Ez nem megy, ezt túrni nem lehet, nem szabad.

- - - - -

Budapest, 1848. dec. 4.

Balassa egyetemi tanárnak Kempelen sebesült hadnagy gyógykezeléséről³

Báró Kempelen tüzér hadnagy, ki az ellenség előtt lábát vesztette, megérkezett. A Tigris vendéglőbe szállíttatott be. Gyógyítását a legnagyobb lelkiismeretességgel és különös gonddal kívánnám eszközölni, s azért Önre bízni, azonban ha foglalatosságai ezt meg nem engednék értesítsen Ön az iránt, kire lehetne a gyógyítást bízni az orvosok közül úgy, hogy a mihamarábbi felgyógyuláshoz biztos remény lehessen.

Kérem Önt mindenesetre, látogassa meg, s állapotát megvizsgálva, legyen szives nekem jelentést tenni.

- - - - -

Debrecen, 1849. máj. 23.

Stuller a pénzügyminisztériumnak, az Ugocsa megye által a sebesültek ápolására felajánlott összeg felhasználásáról⁴

Ferenczi Ignác ugocsamegyei alispán, az ide zárt iratok szerint jelentette, miként megyéjében – a függetlenségi nyilatkozat emlékére – akármelyik katonai kórházban sinlődő vitézek ápolására fordítandó pénzek, éspedig megyéje részéről 1000 pft., egyes hazafiak ajándokából 663 f. 5 xr. pp. a tiszaujlaki sópénztárba letétettek.

Kormányzó ur kijelentette akarata szerint ezen összegre nézve a pénzügyminisztérium akként méltóztatnék intézkedni, hogy az az ujlaki sóhivataltól fölkérendő, s itt a kórodák főápolónőjének nyugtatványára átadandó lenne.

Kormányzó ur meghagyásából.

- - - - -

Budapest, 1849. júl. 4.

Balogh Pálné megbízatása a Komárom körüli csaták sebesültjeinek ápolására⁵

³ Forrás: Fogalm. Kossuth kiegészítésével. MOL OHB 1848:4496.

Közl: Barta István (szerk.): Kossuth Lajos az Országos Honvédelmi Bizottmány élén. Bp., 1952. p. 644. (Kossuth Lajos összes munkái XIII.)

⁴ Forrás: Ered. fogalm. MOL OHB 1849:7236.

Közl: Barta István (szerk.): Kossuth Lajos kormányzóelnöki iratai. Bp., 1955. p. 383. (Kossuth Lajos összes munkái XV.)

⁵ Forrás: Ered. fogalm. MOL OHB 1849:9005.

Nyílt rendelet.

Balog Pálné asszonyság, ki a sérült honvédek ápolása körül a fővárosban tanusított és fáradhatatlan gondossága által magasztos honleányi érzelmeinek kitűnő tanujeleit adta: most, midőn Komárom vára környékén a haza és szabadságérti csatározások folyton tartanak s midőn az országos főápolónő a beteg honvédek iránti gondoskodás végett az alsó Tisza vidékre sietett; azzal bizatott meg, hogy Komáromba menve szenvedő honvédeink körüli nemes gondoskodásait ott folytassa.

Meghagyatik ennél fogva a Komárom vár és város katonai és polgári hatóságainak, hogy nevezett Balogh Pálné asszonyságot a kitűzött szép hivatásában mindenekben kitelhetőleg segíteni és intézkedéseit fogyanatosítani igyekezzenek.

- - - - -

Budapest, 1849. júl. 5.

Hajnik Pál rendőri igazgatónak, a sebesült honvédekről való gondoskodásról⁶

Schweidel tábornok, Pest város katonai parancsnoka júl. 4-én levelet intézett Asbóth őrnagyhoz, Kossuth hadsegédéhez. Levelében elmondta, hogy az elbocsátott sebesült honvédek a tapasztalás szerint a hazafelé vezető úton vagy megbetegszenek, vagy koldulásból élnek, „mi azon terjedő véleményre ad okot, hogy az ország sebesültjeiről sehogy sem gondoskodik”. Azt javasolta, hogy amíg a zavaros idők tartanak, maradjanak a rokkantak a pesti „rokkantgyűlházban”, ahol gondoskodnak róluk. A levél alkalmat adott Kossuthnak arra, hogy a rokkantak ügyének rendezésére a következőket intézze Hajnik Pál rendőri igazgatóhoz:

A haza és szabadság védelmében sebesült, vagy egyébként beteg s itt Pesten levő honvédeink sorsa különös gondosságot igényel.

A sérültek és betegek átaljában három osztályba sorozhatók:

az 1-sőbe tartoznak olyanok, kik olly nehéz betegek, hogy őket fekhelyökről épen nem lehet kimozdítani,

a 2-ikba azok, kiket ágyaikból igen, de messze életveszély nélkül nem lehet szállítani, s végre

a 3-ik osztályba azok tartoznak, kiket minden káros következmény nélkül máshova lehet küldeni.

Az első osztályúaknak a kórházban kell maradniok.

A 2-ik pont alattiakat illetőleg, a haza és emberszeretetről ismert nők, u.m. Döry és Balognő felkérendők, hogy számukra egyes szegényebb sorsu becsületes családoknál az álladalom költségéni elhelyezést és ellátást eszközöljenek. Ezeknek 6 heti zsoldjuk előre, az ellátásukat magukra vállaló lakosoknak pedig havonként 10 pfrt. fizetendő.

En 100 illy szenvedő honvéd ellátását magamra veszem, s az ellátási illetményt 2 hónapra leteszem.

Közli: Barta István (szerk.): Kossuth Lajos kormányzóelnöki iratai. Bp., 1955. p. 659. (Kossuth Lajos összes munkái XV.)

⁶ Forrás: Ered. fogalm. MOL OHB 1849:9011. (Mellelte Schweidel József tábornok Asbóth Sándor őrnagyhoz intézett levele a sebesült, vagy beteg honvédek ügyében.)

Közli: Barta István (szerk.): Kossuth Lajos kormányzóelnöki iratai. Bp., 1955. p. 666. (Kossuth Lajos összes munkái XV.)

A 3-ik osztálybeliek besoroztatás végett Perczel Mór tábornok ur rendelkezésére, Czeplétre szállítandók.
Mindezek tellyesítésével rendőri Igazgató Urat bizván meg, pontos és buzgó eljárásra felhivom.